

RELACJA Z SEMINARIUM

pt. „REWITALIZACJA – PRAKTYKA I LEGISLACJA”

termin: 25 LISTOPADA 2016

miejsce: MUZEUM WARSZAWSKIEJ PRAGI, ul. Targowa 50/52, Warszawa

Seminarium zorganizowało Stowarzyszenie "Forum Rewitalizacji" oraz Ministerstwo Infrastruktury i Budownictwa we współpracy z Miastem Stołecznym Warszawa. W wydarzeniu wzięło udział ponad 120 osób, w tym 18 panelistów- przedstawicieli Ministerstwa Infrastruktury i Budownictwa oraz Ministerstwa Rozwoju, Zastępcy Prezydenta m.st. Warszawy, prezydentów oraz burmistrzów miast, urzędników samorządowych i gminnych, urbanistów, wykładowców akademickich oraz przedstawicieli organizacji pozarządowych. Wypowiedzi oraz dyskusje toczyły się kolejno według wcześniej ustalonego przez organizatorów programu seminarium.

PANEL 1

wystąpienia przedstawicieli Ministerstw: Infrastruktury i Budownictwa oraz Ministerstwa Rozwoju

- REWITALIZACJA W PROCESIE PRZYWRACANIU ŁADU PRZESTRZENNEGO
Min. Tomasz Żuchowski - Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Infrastruktury i Budownictwa
- PRZYSZŁOŚĆ REWITALIZACJI W KONTEKŚCIE KRAJOWEJ POLITYKI MIEJSKIEJ:
Min. Paweł Chorąży - Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Rozwoju

W swoim wystąpieniu **p. Tomasz Żuchowski**- Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Infrastruktury i Budownictwa przedstawił aktualne plany Ministerstwa Infrastruktury i Budownictwa odnośnie prac nad projektem kodeksu urbanistyczno-budowlanego, który znajduje się obecnie na etapie uzgodnień i konsultacji społecznych.

Celem kodeksu jest przede wszystkim poprawa jakości przestrzeni w Polsce, czyli stworzenie rzeczywistego systemu planowania przestrzennego, który będzie uwzględniał potrzebę kształtowania ładu przestrzennego i umożliwiał zbilansowanie przestrzennych potrzeb społeczeństwa, gospodarki i środowiska. Wiceminister przypomniał, że w projekcie kodeksu, w ramach wzmacniania systemu planistycznego, znalazły się odniesienia do procesu rewitalizacji. W kodeksie nie pojawia się oddzielna kategoria miejscowych planów rewitalizacji, ale zakres wszystkich planów został poszerzony o nowe elementy przydatne w procesie rewitalizacji, takie jak np. zakazy i ograniczenia w prowadzeniu określonej działalności handlowej. Kodeks wzmacnia rolę planów miejscowych, jako podstawowych aktów planistycznych. Jednocześnie inwestowanie na terenach nie objętych planem miejscowym będzie możliwe w granicach ściśle określonych zasad. Powiązanie planowania przestrzennego z analizami demograficznymi i gospodarczymi oraz ograniczenie niekontrolowanego wyznaczania nowych terenów pod zabudowę skieruje rozwój do wnętrza miast, co przyczyni się do wzrostu znaczenia i potrzeby prowadzenia rewitalizacji.

„Przyjęcie kodeksu przyczyni się do faktycznej realizacji idei miasta zwarteego, o ograniczonej emisyjności i transportochłonności. To zaś zapewni przekierowanie strumienia

inwestycji na obszary zurbanizowane, których jakość będzie systematycznie rosła – także w ramach działań rewitalizacyjnych” – powiedział T. Żuchowski.

W kolejnym referacie pierwszego panelu **p. Paweł Chorąży**- Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Rozwoju stwierdził, że ostatnio rewitalizacja stała się „wytrychem” do pozyskiwania funduszy unijnych. Nie zawsze przedsięwzięcia planowane w ramach tego działania faktycznie przyczyniają się do rewitalizacji, dlatego konieczne jest nadanie mu właściwego znaczenia. Rewitalizacja jest działaniem wielowymiarowym, obejmuje wiele dziedzin życia. Warto jednak wskazać na ważną rolę miast w procesach rozwojowych i często nawet nie zawsze dobrze wpisujące się w rewitalizację działania instytucji, które przyniosły dobre efekty.

Ponadto p. Paweł Chorąży dodał, że rewitalizacja pojawia się w wielu wątkach programów operacyjnych i dlatego wiążą się z nią ogromne oczekiwania, które nie zawsze idą w parze z wiedzą na jej temat. Warszawa, w której odbywa się seminarium jest miastem, w którym istnieje stosunkowo wysoki poziom życia, jednak pomimo tego wciąż na jej mapie znajdują się miejsca, w których skupia się wiele problemów. Dlatego wszyscy, którzy śledzą działania rewitalizacyjne w Polsce obserwują to co się dzieje na Pradze. Podobnie jest z miastami, które zostały objęte pilotażem czyli Łodzią, Wałbrzychem i Bytomiem. Godnymi zauważenia jest też 20 finałowych miast o różnych potencjałach, z programu „Modelowa Rewitalizacja Miast”, które uzyskały dofinansowanie do przygotowania programów rewitalizacji. Wśród miast biorących udział w projekcie „modelowej”, znajdują się zarówno przykłady projektów infrastrukturalnych, społecznych ale również modele zarządzania programem czy przykłady zastosowania instrumentów zwrotnych.

Kończąc wystąpienie p. Paweł Chorąży oznajmił, iż ministerstwo planuje stworzyć krajowe centrum wiedzy o rewitalizacji, ale nie jako jeden ośrodek ale model sieciowy. Dodał, iż jesteśmy w szczególnym momencie, gdyż ustawa ma ponad rok, zatem jeszcze potrwa, zanim będzie można stwierdzić, które zapisy się sprawdziły, a które nie. Obecnie można jedynie korygować zapisy, a nie wprowadzać radykalne zmiany w przyjętych rozwiązaniach.

PANEL 2

„REWITALIZACJA W POLITYCE MIAST”

Moderator: dr inż. arch. Joanna Poczobut, Politechnika Gdańska, Forum Rewitalizacji

- **Michał Olszewski** - Zastępca Prezydenta m.st. Warszawy
- **Jarosław Ferenc** – Prezydent Miasta Radomska
- **Barbara Moraczewska**- Zastępca Prezydenta Miasta Włocławka ds. edukacji i spraw społecznych
- **Jacek Wiśniowski** - Burmistrz Lidzbarka Warmińskiego, Członek Zarządu Stowarzyszenia Polskie Miasta Cittaslow
- **Mirosław Soborak** - Zastępca Prezydenta Miasta Częstochowy

Drugi panel seminarium pt. "Rewitalizacja w polityce miast" poprowadziła **dr inż. arch. Joanna Poczobut** z Wydziału Architektury Politechniki Gdańskiej, przedstawicielka zarządu stowarzyszenia Forum Rewitalizacji.

Jako pierwszy głos zabrał **p. Michał Olszewski**- Zastępca Prezydenta Miasta Stołecznego Warszawy, krótko wprowadzając w tematykę panelu.

Jako drugi głos zabrał **p. dr Jarosław Ferenc** – Prezydent Miasta Radomska, który przedstawił krótką prezentację swojego miasta. Proces rewitalizacji centrum Radomska rozpoczął się we wczesnych latach 90-tych. Później w mieście założono strefę ekonomiczną o pow. 160 ha. Znalazło się tam 120 firm, za sprawą których powstało prawie pół tysiąca nowych miejsc pracy. W tym czasie degradacji uległo wiele obiektów w obrębie najstarszej części miasta. Nasilił się problem decentralizacji jego centrum, wokół którego powstały konkurencyjne parki handlowe. Obecnie najbardziej zdegradowane dzielnice miasta, znajdują się właśnie w jego centrum. Chcąc temu zaradzić Radomsko przygotowuje się do uchwalenia programu rewitalizacji.

O kolejną wypowiedź poproszono **p. dr Barbarę Moraczewską** - Zastępcę Prezydenta Miasta Włocławka ds. Edukacji i Spraw Społecznych. P. Barbara Moraczewska przedstawiła Włocławek w kontekście jego rozwoju do 2015 roku. Zwróciła uwagę, że od ubiegłego roku zdecydowano się na zmianę sposobu prowadzenia programu rewitalizacji w mieście. Teraz realizowany jest nowy projekt pt. "Śródmieście na drodze do zmian", który jest nowym opracowaniem narzędzi aktywizacji zawodowej i społecznej mieszkańców centrum Włocławka. Za sprawą tej pracy Miasto zajęło I miejsce w konkursie "Modelowa rewitalizacja". To zaś stało się zachętą do dalszego działania i zobowiązaniem Miasta na przyszłość. Powszechnie wiadomo, że Włocławek, w którym mieszka obecnie ok. 100 tysięcy ludzi, boryka się z problemami związanymi z utratą statusu miasta wojewódzkiego. Efektem tego jest m. in. utrata miejsc pracy w przemyśle, mniejsza liczba mieszkańców, większa degradacja infrastrukturalna i społeczna w najstarszej części miasta, a także - wysokie bezrobocie. We Włocławku planuje się przygotować narzędzia do utworzenia centrum rewitalizacyjnego i towarzyszących mu działań w ramach nowego Gminnego Programu Rewitalizacji.

Następnie wystąpił **p. Jacek Wiśniowski** - Burmistrz Lidzbarka Warmińskiego i Członek Zarządu Stowarzyszenia Polskie Miasta Cittaslow. Pan Burmistrz mówił o założeniu Polskiej Sieci Miast Cittaslow (CS), która integruje małe i średnie miasta do 50 tys. mieszkańców. Do sieci międzynarodowej należy już 225 miast z 30 krajów świata, w tym do polskiej - 26 miast.

P. Jacek Wiśniowski stwierdził, że Miasta Cittaslow starają się prowadzić taką politykę miejską, która w efekcie da pozytywne zmiany w ich przestrzeniach. Ich odnowa ważna jest nie tylko w kontekście technicznym, ale także - społecznym. Pan Burmistrz poinformował, że Województwo Warmińsko-Mazurskie otrzymało 51 mln Euro na programy rewitalizacyjne dla 14. miasteczek w ramach ich wspólnego "Ponadlokalnego Programu Rewitalizacji Miast

Cittaslow". Przedstawił nowe plany realizacyjne, które dzięki temu programowi, będą realizowane we wspomnianym zespole małych miast. Podkreślił problem spójności ich programów. Zdaniem Pana Burmistrza działania "sieciowe" dają bardzo duże możliwości do rozwoju polskich miast.

Kolejnym prelegentem był **p. Mirosław Soborak** - Zastępca Prezydenta Miasta Częstochowy, który poruszył problem budowania wzajemnego zaufania w pracy nad odnową miasta. Rewitalizacja nie może być "sztuką dla sztuki". P. Mirosław Soborak, zwrócił uwagę na sposoby i jakość realizacji zadań przez samorządy. Stwierdził, że centra są częściej rewitalizowane niż peryferia miast. Nakreślił wpływ wydarzeń historycznych na budowę miast, na ich "koncentrowanie" i "rozlewanie się". Zastępca Prezydenta Miasta przedstawił problem socrealistycznej zabudowy w Częstochowie na terenie po upadłej hucie, z punktu widzenia problemów socjalnych i standardu życia. Zaproponował, by w ramach rewitalizacji zasobów rozszerzyć możliwość inwestowania ze środków "Mieszkanie Plus". Wskazał na rolę urzędników jako odpowiedzialnych za stworzenie narzędzi do funkcjonowania miasta. Zauważył, że partnerstwo publiczno-prywatne, powinno być maksymalnie wykorzystywane przy maksymalnym uproszczeniu procedur. Wskazał na problem szybkości w procesie decyzyjnym. W rewitalizacji nie można zrobić czegoś wbrew woli mieszkańców. P. Mirosław Soborak zaproponował by stworzyć nowe, sensowne możliwości finansowania działań przez samorządy. Zasugerował też zmiany prawne i nowe instrumenty, które pozwoliłyby na uporządkowanie spraw własnościowych. Zwrócił uwagę, na problemy dotyczące ratowania obiektów zabytkowych w rewitalizacji. Mówił też o wpływie rewitalizacji na politykę społeczną i o partycypacji mieszkańców w procesie odnowy miasta.

Później rozpoczęto dyskusję, w której udział wzięli:

- **Michał Olszewski - Zastępca Prezydenta m.st. Warszawy**
- **Pan Jacek Wiśniowski - Burmistrz Lidzbarka Warmińskiego**, który poruszył problem partycypacji społecznej i aspektów konserwatorskich,
- **Pan Jarosław Ferenc – Prezydent Miasta Radomska**, który mówił o odpowiedzialności za przestrzeń, o wyprzedawaniu zasobów mieszkaniowych przez miasta. Wskazał na niewystarczającą ilość zasobów komunalnych w Radomsku w stosunku do potrzeb.
- **Pani Barbara Moraczewska - Zastępca Prezydenta Miasta Włocławka**, która opowiedziała o spotkaniach samorządowców z mieszkańcami we Włocławku; podkreśliła znaczenie tych spotkań. Przedstawiła program dot. zadłużeń mieszkańców zastosowany w mieście.
- **Pani Joanna Poczobut - przedstawicielka WA PG i Stowarzyszenia Forum Rewitalizacji**, wskazała na problem postaw obywatelskich mieszkańców biorących udział w procesie odnowy miast.
- **Pan Tomasz Żuchowski - Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Infrastruktury i Budownictwa**, podkreślił problem komunikacji w rozmowach z ludźmi; zwrócił uwagę na umiejętne pobudzanie aktywności uczestników spotkań społecznych oraz

na prezentowanie i omawianie rozwiązań przestrzennych na makietach i wizualizacjach w trakcie takich konsultacji.

- **Pani Barbara Moraczewska** podała przykłady porządkowania najstarszych części Włocławka.
- **Pan Prof. Krzysztof Skalski - przedstawiciel Instytutu Spraw Publicznych Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie i Stowarzyszenia Forum Rewitalizacji**, odniósł się do omawianych aspektów partycypacji społecznej (przykład działań amerykańskich urbanistów - stopnie w partycypacji - od manipulacji do partnerstwa). W znikomym stopniu korzystamy z doświadczeń takich państw jak Anglia, Niemcy czy Francja (tam: działania od lat 70-tych). Problem rozwoju małych miast w Polsce jest kluczowym w rozwoju gospodarczym całego kraju. Profesor wskazał na zagadnienie prawa pierwokupu i braku procedur. Partycypacja to nie tylko sposób na dochodzenie do decyzji "czego chcemy", ale jest to instrument partycypacji finansowej. Omówił także problem pożyczek mieszkaniowych w programie rewitalizacji. Wskazał na instrumenty antyspekulacyjne stosowane w krajach zachodnich.
- **Pan Waldemar Siemiński - socjolog z Instytutu Gospodarki Przestrzennej i Mieszkalnictwa**, stwierdził że partycypacja społeczna jest najtrudniejszym składnikiem rewitalizacji; mówił o problemach w partycypacji, partnerstwie publiczno-prywatnym, budownictwie socjalnym, mieszkaniach dla młodych ludzi, odbudowie przestrzeni sąsiedzkich, o przedsiębiorczości, o roli szkół i edukacji.
- **Pan Jacek Wiśniowski** omówił zagadnienie "sieciovności" w spójnej polityce i rozwoju miast. Wzmacniając ideologię sieciowania miast (jak w Cittaslow) wzmacniamy możliwości skuteczniejszego działania w rewitalizacji.

PANEL 3

„REWITALIZACJA W PRAKTYCE”

Moderator: dr inż. arch. Magdalena Rembeza, Politechnika Gdańska, Forum Rewitalizacji

- **Jacek Grunt-Mejer** - Koordynator ds. wdrażania kluczowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych m.st. Warszawy
- **Magdalena Cecelska** - Główny Specjalista Urząd Miasta Mława
- **Grzegorz Lechman** – Forum Rewitalizacji, Urząd Gminy Kolbudy
- **Edyta Masierek** – Forum Rewitalizacji, Uniwersytet Łódzki, Ekspert Modelowej Rewitalizacji

Celem tej części seminarium była próba odpowiedzi na szereg pytań dotyczących planowania i wdrażania procesów rewitalizacji w miastach polskich w kontekście nowej ustawy o rewitalizacji.

Jako pierwszy z prelegentów trzeciego panelu **p. Jacek Grunt- Mejer**- Koordynator ds. wdrażania kluczowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych m.st. Warszawy podkreślił, że w Warszawie program rewitalizacji jest wdrażany jeszcze według zasad sprzed nowej ustawy. Równocześnie wskazał on narzędzia, które miasto będzie chciało zastosować po wejściu w tryb ustawy np. prawo do pierwokupu, wyznaczenie miejsc o zakazie sporządzania decyzji o

warunkach zabudowy. Istotnym działaniem będzie również patrzeć na teren rewitalizacji jako na część pewnej całości, szczególnie w kontekście układów komunikacyjnych czy połączeń pieszo-rowerowych.

Kolejną prelegentką, **p. Magdalena Cecelska**- Główny Specjalista Urząd Miasta Mława, przedstawiła przygotowanie programu miasta Mława zgodnie z nową ustawą, gdzie jednym z głównych aspektów była partycypacja społeczna. Jak wskazała p. M. Cecelska ustawa pozwoliła określić, czym jest rewitalizacja, wyznaczyć obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji, przy wzięciu pod uwagę problemów funkcjonalno-przestrzennych, społecznych i gospodarczych. Mówiła również o dynamice konsultacji społecznych podczas przygotowania programu oraz edukacji dla mieszkańców na temat rewitalizacji.

Natomiast **p. Grzegorz Lechman**- Forum Rewitalizacji, Urząd Gminy Kolbudy, odniósł się do nowej ustawy i przedstawił pierwsze wnioski z zastosowania jej w praktyce, między innymi w kontekście wyznaczenia obszaru rewitalizacji czy konsultacji społecznych. Podkreślał również konieczność wprowadzenia do ustawy nowych narzędzi z zakresu działań społecznych i ekonomiczno-gospodarczych, szczególnie na obszarach wiejskich.

Jednym z głównych tematów poruszanych przez prelegentów była partycypacja społeczna w procesie rewitalizacji i przechodzenie od biernych konsultacji do faktycznego współkreowania, współdecydowania oraz współodpowiedzialności za przestrzeń. **P. Edyta Masierek**- Forum Rewitalizacji, Uniwersytet Łódzki, Ekspert Modelowej Rewitalizacji, podkreśliła że na zmianę sposobu myślenia, przygotowanie kompleksowych, zintegrowanych procesów rewitalizacji oraz faktyczną partycypację społeczną potrzeba czasu. Miasta tego czasu nie mają, bo chcą korzystać ze środków unijnych na projekty rewitalizacyjne. Właśnie są w fazie przyspieszenia, a na koniec roku wiele miast chce mieć gotowy program rewitalizacji, umożliwiający pozyskiwanie dofinansowania. Istotne jest również nadanie odpowiedniej rangi procesowi rewitalizacji w mieście oraz wypracowywanie relacji z mieszkańcami oraz stałej, długookresowej, zaplanowanej platformy współpracy. Kolejnym aspektem, poruszonym przez p. Edytę Masierek było budowanie indywidualnego systemu zarządzania rewitalizacją w mieście, w tym budowanie wewnątrz urzędu zmotywowanego, kompetentnego zespołu odpowiedzialnego za rewitalizację. Podkreśliła ona również konieczność wprowadzenia finansowych instrumentów wsparcia, programów rządowych dedykowanych zdegradowanym obszarom śródmiejskim i ich problemom w tym zakresie. Dodatkowo miejskie polityki mieszkaniowe i lokalne instrumenty, powinny w dużej mierze wspierać prowadzoną w mieście rewitalizację.

Panel zakończyła dyskusja z udziałem wszystkich uczestników seminarium.

„REKOMENDACJE NA PRZYSZŁOŚĆ”

Moderator: *dr Alina Muzioł-Węclawowicz, Politechnika Warszawska, Forum Rewitalizacji,*

- **prof. dr hab. arch. Krzysztof Skalski** - Instytut Spraw Publicznych Uniwersytetu Jagiellońskiego, Forum Rewitalizacji
- **prof. dr hab. arch. Piotr Lorens** – Politechnika Gdańska, Prezes TUP, ISOCARP, Forum Rewitalizacji
- **Aleksandra Jadach-Sepioło** – Instytut Rozwoju Miast, Szkoła Główna Handlowa, Forum Rewitalizacji
- **Michał Leszczyński** – Ministerstwo Infrastruktury i Budownictwa, współautor ustawy o rewitalizacji i autor Praktycznego Komentarza do ustawy

W kontekście ustawy o rewitalizacji, ciągle posiadającej status nowości, rekomendacje wskazywane przez uczestników panelu dotyczyły w zasadzie bliskiej przyszłości. Na początku prowadząca panel przekazała uwagi **p. Ewy Kipy**- Wiceprezes Forum Rewitalizacji, która nie mogła uczestniczyć w panelu. Zajęła się specyfiką rewitalizacji, a raczej przygotowania programów rewitalizacji w gminach wiejskich. Szczególnie w gminach o tradycyjnej strukturze agrarnej i osiedleńczej trudno jest diagnozować i wytyczać obszary do rewitalizacji.

P. prof. dr hab. Piotr Lorens- Politechnika Gdańska, Prezes TUP, ISOCARP, Forum Rewitalizacji, przedstawił wyzwania stojące przed rewitalizacją w kontekście współczesnych procesów przestrzennych. **P. dr Aleksandra Jadach-Sepioło**- Instytut Rozwoju Miast, Szkoła Główna Handlowa, Forum Rewitalizacji, wskazała na problemy finansowania rewitalizacji i przedstawiła obligacje przychodowe jako instrument przydatny w realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Naturalnie, może on służyć jedynie finansowaniu przedsięwzięć dochodowych. **P. prof. dr hab. Krzysztof Skalski**- Instytut Spraw Publicznych Uniwersytetu Jagiellońskiego, Forum Rewitalizacji, wspomniał o instrumentach urbanistyki operacyjnej, które pojawiły się w ustawie o rewitalizacji, a jednocześnie wskazał inne, stosowne w krajach europejskich. Wyjaśnień na temat możliwości wprowadzania nowych rozwiązań w ustawie o rewitalizacji udzielił **p. Michał Leszczyński** z Ministerstwa Infrastruktury i Budownictwa, przedstawił też problematykę rewitalizacji w ujęciu nowego projektu kodeksu urbanistyczno-budowlanego.

Seminarium podsumowała i zakończyła Prezes Stowarzyszenia Forum Rewitalizacji **p. Dorota Chudowska-Rączka**.